

Kulturdepartementet
Enheten för medier och film
Sofie Berg Cornier

Remiss över Medieutredningens slutbetänkande, SOU 2016:80

Publicistklubben tackar för inbjudan att lämna synpunkter på nämnda betänkande. PK har sedan slutet av 1874 verkat för en vid tryck- och yttrandefrihet i Sverige oavsett medieform. Vi har därför valt att ta upp frågan om mediestöd främst från ett principiellt perspektiv. Våra synpunkter följer i stort betänkandets struktur. Siffror inom parantes hänvisar till sidan i betänkandet.

Statsstödet och grundlagen

Utredaren väljer att redan i förordet framhålla den svenska tryckfrihetens traditioner. Det är ett lika lovvärt som naturligt anslag från utredningen. I det stycke som utredaren citerar ur tryckfrihetsförordningen nämns också en av grundprinciperna, grundbultarna, i regleringen nämligen förbudet för förhandsgranskning och hindrande åtgärder. Till dessa ska läggas etableringsfriheten dvs. rätten för envar att starta och ge ut vilka skrifter som helst utan några hinder från det allmänna.

Grundtanken med förbudet mot hindrande åtgärder och etableringsfriheten är att myndigheter och andra allmänna organ kort uttryckt ska avhålla sig från alla åtgärder som hindrar eller försvårar utgivningen av skrifter på grund av innehållet. En åtgärd som istället stimulerar och favoriserar publiceringar med ett visst innehåll utgör enligt PK:s uppfattning även det en åtgärd som står i strid med grundlagens principer.

Den fråga som därmed inställer sig är huruvida utredarens förslag om att endast medier vars innehåll anses uppfylla en demokratibestämmelse med krav på att mediet ska "präglas av principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet" är förenligt med den svenska tryckfrihetstraditionen. Samma fråga kan också ställas när det gäller förslaget att det redaktionella innehållet ska "präglas av hög kvalitet och inre mångfald" (s. 331).

Frågan om demokratikravets förenlighet med tryckfrihetsförordningen berörs synnerligen ytligt och därtill med ett cirkelresonemang i betänkandet.

Betänkandet menar att införandet av (s. 333) av en demokratibestämmelse inte utgör något fundamentalt nytt. Det ses istället mer som en "gradfråga än principfråga". Detta är att ta frågan alltför lättvindigt. Dagens formella, mätbara och fyrkantiga regler för att få stöd tar ingen som helst hänsyn till innehållet i sak i en skrift. Myndigheten som fördelar stödet är förbjudna att värdera eller ens granska innehållet i skrifter som ansöker om statligt presstöd.

Det är enligt vårt betraktelsesätt något mer än en gradskillnad att tillföra någon form av kvalitetskrav. Även om man skulle se förslaget som en gradskillnad är utgångspunkten att principgenombrottet vilar det på synnerligen lös grund. Frågan om ett selektivt

presstödd överhuvudtaget har vad vi känner till inte genomgripande belysts i någon parlamentarisk utredning som haft i uppdrag att se över yttrandefrihetsgrundlagarna.

Frågan om införandet av innehållskrav väckte kritik redan när utredaren presenterade sitt delbetänkande. Trots det konstaterar vi att argumenten i endast upprepats utan att någon djupare analys gjorts.

Avsnitt 7.3.1.

Demokratisk värdegrund (s. 332)

Om lagstiftaren trots allt väljer att införa en demokratibestämmelse måste för att kravet på förutsebarhet ska tillgodoses begreppen ringas in med hyfsat god precision.

Utredaren konstaterar att avsaknaden av en demokratibestämmelse innebär att "skattebetalarnas pengar" i dag för att "delfinansiera medier som publicerar innehåll som t.ex. väcker misstro mot vissa grupper". Utredaren försöker definiera begreppet också som att medier som bedriver "lågintensiv hatpropaganda i syfte att misskreditera en viss grupp människor – utlandsfödda, kvinnor eller muslimer exempelvis ...". Utredaren går inte närmare in på vad som menas med "lågintensivt", "hatpropaganda" eller "misskreditering". Enligt PK:s uppfattning saknas en definition av begreppen som måste finnas för att en lagstiftning överhuvudtaget ska kunna accepteras.

Hög kvalitet och inre mångfald (s. 337)

Utöver tröskelvärdet som demokratibestämmelsen innebär ska enligt utredningen även krav på kvalitet och inre mångfald vara uppfyllda för att bidrag ska kunna beviljas. När det gäller kvalitet gör utredningen inte ens en ansats till att definiera vad det är. Utredaren menar att "staten varken kan eller bör" ha en uppfattning om vad som är kvalitativ journalistik. Istället ska det överlåtas på erfarna journalister och publicister som förväntas ta hand om prövningen. Utredningen synes här ha kortslutit eftersom de journalister och publicister som skulle pröva ansökningar skulle bli en del av en myndighet och därmed utöva offentliga förvaltningsuppgifter och myndighetsutövning mot enskilda.

Ansvarig utgivare (s. 341)

Idag finns endast formella kriterier för att vara ansvarig utgivare, bland annat att personen ska vara utgivare och hemmahörande i Sverige. Utredningen anser sig kunnat se att antalet "aktörer" utan kunskap och erfarenhet av publicistisk verksamhet registrerat som utgivare. Ett sätt att komma tillrätta med detta är enligt utredaren att "ställa upp fler krav för att få bli ansvarig utgivare". Vilka krav utredaren i åtanke framgår inte men mellan raderna framskyntar att det ska finnas någon form av kvalitetskrav även på utgivare. Visserligen finns inget skarpt förslag men PK vill här markera att ytterligare krav än de som gäller i dag inte bör införas för att bli utgivare eftersom det skulle innebära ytterligare myndighetskontroll.

Anslutning till medieetiskt system (s. 345)

Enligt förslaget ska ett krav för att komma i åtnjutande av statsbidrag om den tänkta nämnden beslutar det kunna vara att mediet är anslutet till ett medieetiskt system. Ett sådant krav skulle riskera att rubba det stora förtroende som det pressetiska systemet med Allmänhetens Pressombudsman och Pressens Opinionsnämnd har. Risken finns att kravet på anslutning kommer att uppfattas som att det självsanerande systemet är en

del av myndighetssverige. Det kan heller inte uteslutas att myndigheter och politiska församlingar direkt eller indirekt kommer att försöka påverka och styra reglerna och riktlinjerna för den självsanerande verksamheten.

7.4. Närmare om mediestödsnämnden (s. 378)

Utredningen föreslår att nämnden som ska pröva ansökningar om bidrag ska placeras inom Myndigheten för press, radio och tv. Nämnden ska ha beslutanderätt enligt en egen förordning. På sikt menar utredaren att den bör bli ett civilrättsligt organ.

När det gäller nämndens sammansättning ska ledamöterna utses av regeringen efter förslag från medieorganisationer. Ordinarie domare eller före detta ordinarie domare föreslås bli ordförande respektive vice ordförande och ska utses av regeringen.

För egen del vill PK markera att föreningen inte kommer att delta eller på annat sätt bli en del av eller legitimera det skisserade bidragssystemet och mediestödsnämnden. Det är en hållning vi intar i första hand av principiella skäl eftersom verksamheten skulle strida mot grundtankarna för hela PK:s verksamhet som en icke statlig och fristående verksamhet som verkar för en vid yttrandefrihet. I andra hand framstår det som en både otacksam och omöjlig uppgift att avgöra vilka medier som anses uppfylla villkoren och ska få stöd samt vem som ska tvingas betala tillbaka erhållet.

Sammanfattningsvis anser PK att utredningen förslag i de delar som tagits upp ovan inte bör realiseras och därmed att den skisserade mediestödsnämnd inte bör inrättas.

Björn Häger
ordförande

Nils Funcke
föredragande